



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

19 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Władysław Pawlak

Protokolant Przemysław Mazur

po rozpoznaniu na rozprawie 19 stycznia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 23 lipca 2020 r., I ACa 616/18,
w sprawie z powództwa D. M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo D. M. przeciwko Bank S.A. w W. o zapłatę (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania (pkt II).

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

W dniu 15 grudnia 2006 r. strony zawarły umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych „M” waloryzowany kursem CHF, na mocy której bank udzielił powódce kredytu w kwocie 128 000 zł, waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego, z przeznaczeniem na zakup spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego. Kredyt miał zostać spłacony w ciągu 240 miesięcy, tj. do 12 grudnia 2026 r. w równych ratach kapitałowo-odsetkowych określonych w harmonogramie. Oprocentowanie ustalono według zmiennej stopy procentowej -stawka bazowa LIBOR 3M powiększona o stałą marżę banku w wysokości 1,35%. Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty, z godziny 14:50, a spłata kredytu miała następować na podstawie nieodwołalnego przez czas trwania umowy zlecenia dokonywania przelewu z określonego rachunku bankowego. Powódka oświadczyła, że została zapoznana z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, jest świadoma, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

Pozwana ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych R. i B., dodając do średnich kursów ustalony przez zarząd spread walutowy. Z dniem 1 lipca 2009 r. powódce umożliwiono spłatę kredytu w walucie waloryzacji. W dniu 29 stycznia 2014 r. powódka spłaciła całe zobowiązanie kredytowe, łącznie uiszczając 210 419,45 zł, a w dniu 13 listopada 2015 r. wezwała pozwaną do zapłaty kwoty 62 302,41 zł z odsetkami jako nienależnego świadczenia z uwagi na nieważność umowy.

Sąd Okręgowy uznał, że powódka nie mogła się powoływać na art. 410 k.c., ponieważ nie dowiodła, że umowa kredytu była nieważna. Odnosząc się do

wskazanych przez powódkę podstaw nieważności, Sąd podkreślił, że zawarta umowa była dopuszczalna w świetle art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2023, poz. 2488, dalej - „pr.bank.”) w związku z art. 353¹ k.c., zaś waloryzację przewidywał art. 358¹ § 2 k.c. Umowa określała kwotę i walutę kredytu, zasady i termin spłaty, wysokość oprocentowania, a także warunki jego zmiany. Sąd nie dostrzegł także podstaw do uznania umowy za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego. Sprzeczność taka musiałaby istnieć w chwili zawarcia umowy, podczas gdy powódka zdecydowała się na kredyt waloryzowany kursem CHF, ponieważ miała wówczas odpowiednią zdolność kredytową i ten rodzaj kredytu stanowił korzystną ofertę; przyznała też, że została zapoznana z warunkami kredytu waloryzowanego i możliwym ryzykiem kursowym, z którego zdawała sobie sprawę.

Zdaniem Sądu Okręgowego, postanowienie umowne nakazujące powódce spłatę raty kapitałowo-odsetkowej według kursu PLN/CHF ustalonego w tabeli kursowej miało charakter abuzywny w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W konsekwencji klauzula przeliczeniowa nie miała charakteru wiążącego, ale strony były związane umową w pozostałym zakresie. Zważywszy, że przepis dyspozytywny, który określa kurs wymiany waluty dla potrzeb wykonania zobowiązania wyrażonego w walucie obcej, tj. art. 358 § 2 k.c., wszedł w życie w dniu 24 stycznia 2009 r., i nie mógł mieć zastosowania do spornej umowy, Sąd sięgnął w drodze analogii do art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2022, poz. 282, dalej – „pr. weksl.”). Stwierdził, że powódka mogła zatem od początku spłacać raty kapitałowo-odsetkowe bezpośrednio w CHF, skoro w tej walucie został określony harmonogram spłaty oraz w PLN według kursu średniego określonego przez NBP. Zawarta umowa była tym samym ważna i możliwe było dochodzenie rozliczenia tylko w zakresie nadwyżki między zapłaconymi ratami w złotych według kursu z tabeli kursowej banku i ratami w złotych według kursu średniego ustalanego przez NBP. Wysokość tak określonej kwoty nie została jednak wykazana, co prowadziło do oddalenia powództwa.

Wyrokiem z dnia 23 lipca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek apelacji powódki, zmienił zaskarżony wyrok częściowo w ten sposób, że zasądził od

pozwanej na rzecz powódki kwotę 77 142,15 zł z ustawowymi odsetkami, oddalił apelację w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny wskazał, że bank udostępnił powódce 128 000 zł z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego, w tej walucie świadczenie zostało zrealizowane i miały być spłacane raty odsetkowo-kapitałowe; w złotych polskich ustalono także zabezpieczenie hipoteczne, świadczenia ubezpieczeniowe i granice poddania się egzekucji. W umowie znalazło się wprowadzenie odniesienie do franków szwajcarskich, ale stanowiło ono tylko formę waloryzacji, przeprowadzonej w taki sposób, że kwotę kredytu przeliczono według kursu CHF po cenie kupna i ta wielkość wyznaczała wysokość rat, do których uiszczania powódka była zobowiązana przez 240 miesięcy, przy czym raty te były przeliczane w dniu płatności na złote według kursu sprzedaży.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, o ile zasadę waloryzacji ocenić można jako dopuszczalną, to czym innym jest ustalony w umowie sposób jej realizacji. Przyjęte w tej mierze rozwiązania nie bez racji Sąd Okręgowy zweryfikował negatywnie przez pryzmat przesłanek z art. 385¹ k.c. Niezależnie od wyników abstrakcyjnej kontroli wzorca, do których odwołał się Sąd Okręgowy, postanowienia, takie jak § 11 ust. 4 umowy, a także postanowienia określające sposób przeliczenia kredytu przy jego uruchomieniu z odwołaniem do kursu kupna waluty CHF według tabeli kursowej (por. § 7 ust. 1 umowy) były wielokrotnie przedmiotem indywidualnej kontroli abuzywności, w ramach której uznano ich niedozwolony charakter. Wprawdzie, jak uznał Sąd, sporne postanowienia przeliczeniowe stanowiły element głównego przedmiotu umowy, nie spełniały one jednak wymagania jednoznaczności, a zatem mogły być objęte kontrolą z punktu widzenia abuzywności.

Idąc dalej, Sąd Apelacyjny podniósł, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowień nie prowadzi wprost do nieważności umowy w całości. Przepis art. 385¹ k.c. przewiduje w takim wypadku szczególną sankcję – niezwiązania konsumenta wadliwymi postanowieniami, strony pozostają natomiast związane umową w pozostałym zakresie. Wskazał, że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się, że art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach

konsumenckich (Dz. Urz. UE L 95, s. 29, dalej - „dyrektywa 93/13”) nakazuje uznać warunek nieuczciwy za nieistniejący, zaś utrzymanie całej umowy powinno być weryfikowane w sposób obiektywny. Trybunał sprzeciwia się jednocześnie modyfikacji przez sąd umowy przez zastąpienie klauzul niedozwolonych krajowymi przepisami dyspozytywnymi, z wyłączeniem przypadków, gdy brak takiego zastąpienia prowadziłby do skutków niekorzystnych dla konsumenta, czyniąc ze stwierdzenia abuzywności sankcję dla niego dotkliwą. Dopuszcza się także możliwość następczego sanowania przez konsumenta nieuczciwego warunku przez udzielenie świadomej i wyraźnej woli na jego obowiązywanie, ale takiego skutku nie sposób wywodzić z umownego zastrzeżenia przedterminowej spłaty i dokonania w tym trybie spłaty kredytu.

Spełnienie świadczenia w wysokości wyliczonej przez pozwaną samo przez się nie stanowiło zatem, zdaniem Sądu, rezygnacji przez powódkę z ochrony, jaka wiąże się z abuzywnością postanowień umownych. Materiał procesowy nie dostarczył również podstaw do przyjęcia, że w innych zachowaniach powódki można byłoby upatrywać jej zgody na zastąpienie kwestionowanych postanowień. Przeciwnie, konsekwentna postawa procesowa powódki uzasadniała przyjęcie, że jej wolą było uzyskanie przesłankowego stwierdzenia nieważności (bezskuteczności) umowy i będącego tego następstwem zwrotu świadczeń w części wykraczającej poza granice wyznaczone wielkością środków faktycznie otrzymanych od pozwanej. Ze stanowiskiem tym powódka utrzymała się, jak zauważył Sąd, przy świadomości wysuwania przez bank roszczeń rozliczeniowych, co potwierdził jednoznacznie jej pełnomocnik na rozprawie apelacyjnej. Ponadto, zdaniem Sądu, informacyjnie zarysowany wymiar tych roszczeń nie wskazywał z obiektywnego punktu widzenia na poważne zagrożenie interesów powódki.

Sąd Apelacyjny odrzucił możliwość eliminacji abuzywnej klauzuli ze skutkiem w postaci uznania kredytu za „typowo złotowy” z nieadekwatnym dla niego oprocentowaniem, uzasadniając to istotnym przekształceniem stosunku kredytowego i pozbawieniem go elementu ryzyka, właściwego formie kredytowania wybranej przez strony. Przyjął w związku z tym, że umowę należało uznać za nieważną, co oznacza, że nie wywołała ona skutków dla niej właściwych. Ponieważ jednak zainicjowany proces kontraktowania był połączony z przesunięciami

majątkowymi, które okazały się nie mieć podstawy prawnej, powstał obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia (art. 410 § 1 k.c.). Wyjaśnił, że żądaniem ostatecznie objęto różnicę rat kapitałowych, odsetek od kapitału, odsetek karnych i składki na ubezpieczenie niskiego wkładu. Przy takim ujęciu żądania, z jednoczesnym ogólnym odwołaniem do danych o warunkach spłaty określonych w zaświadczeniach banku, oddaleniu podlegać musiało, zdaniem Sądu, żądanie w części przedawnionej. Zważywszy na datę wniesienia pozwu, za przedawnione należało uznać wpłaty tytułem kapitału i odsetek dokonane w dniach 12 lutego 2007 r. i 12 marca 2007 r. oraz tytułem ubezpieczenia niskiego wkładu.

Skargę kasacyjną od tego wyroku wniosła pozwana, zarzucając naruszenie art. 385¹ § 1 k.c., art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, a także art. 69 ust. 3 pr. bank oraz art. 65 i art. 358 § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13. Na tej podstawie wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części oraz orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji powódki, ewentualnie – o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucając naruszenie art. 385¹ § 1 k.c., a także art. 385¹ § 1 zdanie drugie w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 skarżąca kwestionowała dokonaną przez Sąd Apelacyjny ocenę spornych postanowień umownych jako abuzywnych. Zdaniem skarżącej, Sąd błędnie zaniechał wyodrębnienia w łączącej strony umowie o kredyt hipoteczny indeksowany kursem waluty obcej klauzul ryzyka walutowego, dotyczących zastosowania mechanizmu indeksacji i klauzul spreadów walutowych, dotyczących odesłania do kursu tabelarycznego banku. W ocenie skarżącej, pierwsze z tych postanowień, w przeciwieństwie do klauzul spreadowych, określają główne świadczenia stron, co oznacza, że mogą podlegać ocenie przez pryzmat przesłanek określonych w art. 385¹ k.c. i art. 3 dyrektywy 93/13 tylko wtedy, gdy nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Klauzule, o których mowa, zostały tymczasem, zdaniem skarżącej, sformułowane jednoznacznie, a skarżąca przekazała powódce należyłą informację w zakresie ryzyka wiążącego się z kredytem indeksowanym do waluty obcej.

Problem kwalifikacji klauzul przeliczeniowych (spreadowych, kursowych) i klauzul ryzyka walutowego jako głównego przedmiotu umowy w aspekcie badania ich abuzywności (art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13) był niejednolicie postrzegany w judykaturze Sądu Najwyższego. W nowszym orzecznictwie utrwalilo się jednak stanowisko, że postanowienia te, ponieważ łącznie determinują rozmiar świadczenia kredytodawcy i kredytobiorcy, współokreślają główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. (główny przedmiot umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13) (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 10 marca 2023 r., II CSK 1017/22 oraz powołane tam orzecznictwo). Zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, według którego sporne postanowienia kształtowały główny przedmiot umowy, pozostawało w zgodzie z tą linią orzeczniczą i należało je uznać za trafne.

Za prawidłowe i ugruntowane w judykaturze należało także uznać stanowisko, zaakceptowane przez Sąd Apelacyjny, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 w związku z art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13) (por. np. wyroki Sądu Najwyższego dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Zapatrywanie to wspierają argumenty wynikające z prawa unijnego. W wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A*, ECLI:EU:C:2021:934, odnosząc się do warunku umownego określającego cenę waluty obcej, do której kredyt był indeksowany, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że

warunek ten powinien zostać sformułowany w taki sposób, aby umożliwiał, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi, zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, tak, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę. Wskazał również, że analizowany w okolicznościach sprawy warunek, odsyłający do kursu tabelarycznego banku, charakteryzował się nie tyle niejednoznacznością językową (*scil.* „niejednoznacznym brzmieniem”), lecz brak jego transparentności wynikał z niewskazania sposobów ustalania kursu wymiany stosowanego przez bank do obliczenia rat spłaty, a w konsekwencji z niemożności samodzielnego określenia przez konsumenta „w każdej chwili” kursu wymiany stosowanego przez przedsiębiorcę, co skłania do wniosku o jego nieuczciwym charakterze.

Stanowisko kwalifikujące zawarte w umowie klauzule przeliczeniowe jako abuzywne, wpisywało się w pełni w przywołane zapatrywanie; skarżąca nie podważała go także w podstawach kasacyjnych. Sąd Apelacyjny trafnie stwierdził również, że spostrzeżenie, iż sporne klauzule umowne były zrozumiałe w czysto językowym ujęciu nie pozwalało przyjąć, że spełniały one wymaganie transparentności.

Analizując przyjęty w umowie mechanizm waloryzacji należało zarazem mieć na względzie, że klauzule przeliczeniowe, dotyczące kursu, po którym następuje przeliczenie waluty wypłaty i spłaty kredytu do waluty indeksacji, oraz klauzule ryzyka walutowego, są ze sobą ściśle związane. Przewidziana w umowie kredytu indeksacja do waluty obcej nie może funkcjonować i wywierać zamierzonych skutków bez postanowień umownych określających kurs, po którym następuje przeliczenie zobowiązań stron w sposób pozwalający wyrazić wysokość kredytu i spłacanych rat w walucie indeksacji i w walucie, w jakiej następuje spłata. Eliminacja tego postanowienia umownego pociągałaby za sobą sytuację, w której świadczenia stron umowy kredytu miałyby podlegać przeliczeniu na walutę indeksacji, jednakże umowa nie określałaby kursu właściwego do dokonania tych przeliczeń, co uniemożliwiłoby ich realizację. Klauzula przeliczeniowa, skoro jej przedmiotem jest określenie miernika przeliczania walut, jest natomiast pozbawiona sensu, jeżeli nie towarzyszą

jej postanowienia umowne wiążące saldo kredytu i wysokość rat z walutą obcą, co implikuje jednocześnie ryzyko walutowe. Postanowienia umowne określające sposób ustalenia kursu waluty obcej i postanowienia wiążące saldo kredytu oraz wysokość rat z walutą obcą stanowią zatem nierozłączne składniki mechanizmu indeksacji, nadającego umowie kredytu określony charakter, którego immanentnym elementem jest ryzyko walutowe (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 i z dnia 5 października 2023 r., I CSK 355/23 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo). Z tych też względów usunięcie jednego z nich rzutuje na istotę drugiego, nie mogą one zatem stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.*, ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Niezależnie od tego, skarżąca nie podważyła skutecznie stanowiska Sądu Apelacyjnego, zgodnie z którym kwestionowane przez powódkę postanowienia umowne, z naciskiem na postanowienia wyrażające ryzyko walutowe, nie spełniały wymagania jednoznaczności.

Kryteria, jakim powinny odpowiadać tego rodzaju klauzule, aby można je było uznać za transparentne, zostały szeroko omówione w orzecznictwie Sądu Najwyższego i orzecznictwie unijnym. Z judykatury tej wynika w szczególności, że pisemne oświadczenie konsumenta, iż jest w pełni świadomy potencjalnych ryzyk wynikających z zawarcia umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, nie ma samoistnego znaczenia przy ocenie, czy wzorzec umowny czyni zadość wymaganiu transparentności (por. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 6 grudnia 2021 r., C-670/20, *ERSTE Bank Hungary Zrt.*, ECLI:EU:C:2021:1002 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 377/22), a ciężar udowodnienia, że konsument otrzymał niezbędne informacje spoczywa każdorazowo na przedsiębiorcy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19, C-782/19, *VB i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA*,

ECLI:EU:C:2021:470). Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej ponosi ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnego spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony. Bank powinien w tym celu przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i umożliwić kredytobiorcy nie tylko zrozumienie, że w zależności od zmian kursu wymiany zmiana parytetu między walutą rozliczeniową a walutą spłaty może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, lecz również zrozumienie rzeczywistego ryzyka, na które jest on narażony w trakcie całego okresu obowiązywania umowy w razie znacznej deprecjacji waluty, w której uzyskuje dochody, względem waluty rozliczeniowej (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 20 września 2017 r., C-186/16, *Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA*, ECLI:EU:C:2017:703, z dnia 20 września 2018 r., C-51/17, *OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss*, ECLI:EU:C:2018:750, z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19, C-782/19, *VB i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA* i z dnia 21 września 2023 r., C-139/22, *A.M. i P.M. przeciwko mBank S.A.*, ECLI:EU:C:2023:692).

Konkretyzując te dyrektywy, informacje przekazywane przez bank powinny uświadamiać konsumentowi, że ryzyko silnej deprecjacji waluty, w której uzyskuje dochody, względem waluty indeksacji, jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej i nie ma ono jedynie teoretycznego, lecz realny (rzeczywisty) charakter. Wymaganiu temu nie odpowiada np. podawanie informacji o nieznacznych historycznych wahaniami kursu waluty indeksacji w okresie nieprzystającym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które mogą sugerować, że zagrożenia związane z ryzykiem walutowym mają charakter okoliczności nadzwyczajnych i niespotykanych. Istotne jest także unaocznienie konsumentowi znaczenia rozważanego ryzyka w aspekcie wieloletniego, często kilkudziesięcioletniego okresu, na jaki zawierana jest umowa kredytu i możliwego rozmiaru spadku wartości waluty krajowej w tym przedziale czasu, w tym dostrzeżenie, że spadek ten nie musi odbywać się stopniowo, lecz może mieć

gwałtowny i drastyczny charakter. Informacja co do tego, że konsekwencje dewaluacji waluty krajowej mogą być trudne do udźwignięcia dla kredytobiorcy, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na saldo kredytu i wysokość rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też świadomy, że wzrost raty kredytu wynikający z deprecjacji waluty, w której uzyskuje dochody, może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości stanowiącej jego zabezpieczenie.

Okoliczność, że bank stosował się przy udzieleniu kredytu do wymagań określonych w Rekomendacji „S” Komisji Nadzoru Bankowego z 2006 r. w przedmiocie dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie nie przesądza w tym kontekście, że zakres udzielonych konsumentowi informacji należy uznać za wystarczający. Rekomendacja ta, jak już wskazano w judykaturze, akcentuje kwestie formalne związane z powinnością przedstawienia określonych informacji, pomija natomiast wymaganie realnego uświadomienia konsumentowi ryzyk związanych z kredytem powiązany z obcą walutą. Przewidziany w niej 12 miesięczny okres symulacji, której przedstawienie zalecane jest konsumentowi, jest ponadto zbyt krótki w zestawieniu ze zwyczajowym okresem, na który zaciągany jest kredyt na zakup nieruchomości, a ilustracja potencjalnego ryzyka walutowego na poziomie 20% - niewystarczająca z punktu widzenia potrzeby unaocznienia konsumentowi rzeczywistego ryzyka wiążącego się z zaciąganiem zobowiązaniem (por. zwłaszcza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, w którym stwierdzono, że konsumentowi należy przedstawić nie tylko dane z okresu, w którym nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty indeksacji, lecz także zagrożenia będące wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych, mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu tej waluty, a także – szeroko – wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Zestawienie tych wymagań z ustaleniami faktycznymi sprawy nie pozwalało przyjąć, aby skarżąca wywiązała się z omówionych obowiązków, a w konsekwencji, aby można było stwierdzić, że spełnione zostało wymaganie transparentności

wzorca, w aspekcie obejmującym klauzulę ryzyka walutowego. Twierdzony w skardze fakt, że przekazane powódce informacje odpowiadały wymaganiom wynikającym z Rekomendacji „S” nie został w sprawie ustalony, niezależnie od wcześniej akcentowanego niedostatecznego charakteru informacji przewidzianych w tej Rekomendacji. Dokonane w tej materii ustalenia obejmowały wyłącznie stwierdzenie, że powódka została „dokładnie zapoznana” z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej i „w pełni je zaakceptowała”; złożyła także oświadczenie, że jest świadoma, iż z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu.

Ogólnikowe stwierdzenie, że konsument znał i akceptował warunki udzielenia kredytu, podobnie jak oświadczenie, że konsument jest świadomy ryzyka walutowego, nie są jednak wystarczające do przyjęcia, że konsument został rzeczywiście uświadomiony zagrożeń związanych z zaciągnięciem kredytu powiązanego z walutą obcą, zgodnie z przedstawionym wcześniej standardem.

Na aspektach formalnych, dotyczących samej treści spornych postanowień umownych w powiązaniu z notoryjnym charakterem zmian notowań kursów walut, koncentrowała się również argumentacja skargi kasacyjnej. Przy ocenie spełnienia wymagania transparentności wzorca nie chodzi jednak o to, aby z umowy wynikało, nawet językowo jednoznacznie, że saldo kredytu jest odnoszone do waluty obcej po określonym kursie, a kurs ten nie jest stały (może ulegać zmianie), lecz o to, aby konsument – w następstwie przekazania mu koniecznych informacji – miał świadomość realnych zagrożeń, jakie wiążą się z takim mechanizmem umownym dla jego przyszłej sytuacji finansowej. Z podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku nie wynikało tymczasem w ogóle, jakie konkretne informacje przekazała powódce skarżąca, a tym bardziej nie wynikało z niej, aby informacje te można było uznać za wystarczające do uzyskania przez powódkę wiedzy o ryzykach łączących się z zawieraną umową. Oczywiście bez znaczenia pozostawał w tej mierze podnoszony w skardze kasacyjnej fakt, że powódka zwróciła się do pozwanej z wnioskiem o udzielenie kredytu konkretnego typu, jak również, że tytuł zawartej umowy wskazywał na to, że kredyt jest indeksowany kursem franka szwajcarskiego.

W zakresie, w jakim w skardze kasacyjnej podnoszono, że w chwili składania przez powódkę wniosku i zawarcia przez strony umowy brak było przepisów prawa krajowego nakładających na banki konieczność informowania klientów o ryzyku kursowym i regulujących zakres koniecznych informacji, należało przypomnieć, że wykładnia prawa unijnego dokonywana przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, co dotyczy również dyrektywy 93/13, ma charakter deklaracyjny i tłumaczy, jak należy rozumieć relewantne postanowienia prawa Unii od chwili ich wejścia w życie. Sądy krajowe są zobowiązane do wykładni prawa polskiego w sposób zmierzający „tak dalece, jak to jest możliwe” do osiągnięcia celu dyrektywy 93/13 (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 13 listopada 1990 r., C-106/89, *Marleasing SA przeciwko La Comercial Internacional de Alimentación SA*, Zb. Orz. 1990, I-04135 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2017 r., II CSK 845/16 i z dnia 26 września 2019 r., III PK 126/18, OSNP 2020, nr 8, poz. 79). Sądy te powinny zatem stosować standardy informacyjne rekonstruowane przez Trybunał Sprawiedliwości również do stosunków prawnych powstałych przed wydaniem istotnych orzeczeń Trybunału. Wynikające z art. 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy 93/13 wymagania dotyczące zakresu obowiązków spoczywających na banku w kontekście transparentności klauzul umownych kształtujących mechanizm indeksacji mają tym samym zastosowanie także do umów podlegających pod dyrektywę nr 93/13 i zawartych w okresie poprzedzającym wydanie relewantnych orzeczeń. Jedynie wyjątkowo Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej decyduje się na ograniczenie czasowych konsekwencji przyjmowanej przez siebie wykładni prawa (por. np. wyroki z dnia 8 kwietnia 1976 r., 43/75, *Gabrielle Defrenne przeciwko Societe Anonyme Belge de Navigation Aerienne Sabena*, ECR 1976, s. 455 i z dnia 6 marca 2007 r., C-292/04, *Wienand Meilicke, Heidi Christa Weyde i Marina Stöffler przeciwko Finanzamt Bonn-Innenstadt*, ECLI:EU:C:2007:132), przy czym ograniczenie to leży w wyłącznej gestii Trybunału i może nastąpić jedynie w tym samym wyroku, w którym Trybunał rozstrzyga o wykładni, o którą zwrócił się sąd w pytaniu prejudycjalnym. Ograniczeń takich nie zastosowano jednak w orzeczeniach ustalających standard informacyjny spoczywający na banku względem konsumenta zawierającego umowę kredytu powiązaną z walutą obcą (por. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii

Europejskiej z dnia 8 czerwca 2023 r., C-570/21, YYY, ECLI:EU:C:2023:456). Dodać należy, że o spełnieniu rozważanych standardów decydują kryteria obiektywne, podczas gdy kwestia zawinienia w tej materii może mieć znaczenie z punktu widzenia innych uregulowań (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22).

Przyjmując, że sporne postanowienia umowne nie spełniały *in casu* kryterium jednoznaczności, należało zważyć, że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazuje się, iż postanowienia umowne, które pociągają za sobą skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka walutowego (kursowego) przez kredytobiorcę, mogą prowadzić do powstania znaczącej nierównowagi wynikających z umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógł racjonalnie oczekiwać, że ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko, które wynika z takich warunków (por. zwłaszcza wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19, C-782/19, VB i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA). Negatywna ocena takich postanowień wyrażana jest również w judykaturze Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23), co należy odnieść także do klauzul spornych w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem, zważywszy, że z dokonanych w sprawie ustaleń nie wynikało, aby zawarta umowa kredytu zawierała jakiekolwiek rozwiązania łagodzące ryzyko walutowe spoczywające na powódce. Ryzyko to w istocie miało charakter nieograniczony. Wiążąca Sąd Najwyższy podstawa faktyczna zaskarżonego wyroku nie wskazywała również, aby ryzyko to miało zostać dostatecznie zrównoważone przez korzyści, które powódka uzyskała z niższego oprocentowania kredytu indeksowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Zarzuty naruszenia art. 385¹ § 1 k.c., a także art. 385¹ § 1 zdanie drugie w związku z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należało zatem uznać za niezasadne.

Pozostałe zarzuty skargi kasacyjnej skupiały się na konsekwencjach stwierdzenia abuzywności klauzul przeliczeniowych dla bytu umowy kredytu. Zdaniem skarżącej, Sąd Apelacyjny nie wziął dostatecznie pod uwagę zasady trwałości umowy konsumenckiej, której wyrazem jest art. 6 dyrektywy 93/13 i art. 385¹ § 2 k.c. Respektując tę zasadę, Sąd Apelacyjny powinien rozważyć możliwość dalszego wykonywania umowy z odwołaniem się do bezwzględnie obowiązujących i bezpośrednio stosowanych przepisów prawa krajowego (art. 69 ust. 3 pr. bank), wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.) bądź zastąpienia nieuczciwego warunku umownego przepisem dyspozytywnym (art. 358 § 2 k.c.).

O tym, czy umowa może w dalszym ciągu obowiązywać po eliminacji z niej abuzywnego postanowienia, decydują przepisy prawa krajowego; wola przedsiębiorcy bądź konsumenta nie ma w tej mierze rozstrzygającego znaczenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79, z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 377/22 i z dnia 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22). Jeżeli kredyt jest indeksowany kursem waluty obcej, warunkiem funkcjonowania mechanizmu indeksacji jest określenie kursu, po którym następuje przeliczenie walut przy wypłacie i spłacie kredytu. Bez tego postanowienia umowa, w kształcie określonym przez strony, zakładającym waloryzację salda kredytu w stosunku do kursu waluty obcej i związane z nią ryzyko walutowe, nie może funkcjonować, w czym wyraża się akcentowany wcześniej związek między postanowieniami umownymi dotyczącymi sposobu przeliczania waluty i postanowieniami umownymi ucieleśniającymi ryzyko walutowe. Pozostawienie umowy w mocy jako kredytu w złotych polskich, przy jednoczesnym oprocentowaniu opartym na stawce LIBOR (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, nr 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18 i z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18), oznaczałoby natomiast wyeliminowanie z umowy ryzyka walutowego, które zgodnie z wolą stron zostało wprowadzone do umowy i zdeterminowało jej charakter. Nie chodzi zatem o to, czy pozostawienie umowy w mocy w rozważanym kształcie, nieznanym skądinąd praktyce i sprzecznym z realiami ekonomii, mogłoby stanowić adekwatną „sankcję” z tytułu narzucenia niedozwolonych postanowień umownych z racji jej nieopłacalności dla przedsiębiorcy, z uwzględnieniem kryterium proporcjonalności,

lecz o to, że rozwiązanie takie, z racji roli, jaką w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą odgrywa ryzyko walutowe, prowadziłoby do przekształcenia stosunku prawnego w umowę o innej naturze, chociażby umowa ta mieściła się w ogólnej konstrukcji kredytu jako umowny nazwanej (art. 69 pr. bank.). Podłożem odpowiedzi na pytanie, czy umowa – po wyeliminowaniu z niej postanowienia niedozwolonego – może dalej obowiązywać, powinna być wyłącznie obiektywna analiza krajowego stanu prawnego, a odpowiedź przecząca nie może być rozpatrywana w kategoriach sankcji dla przedsiębiorcy, lecz jako niepożądana w aspekcie art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 konsekwencja stwierdzenia abuzywności jej warunków, której podstawą jest prawo krajowe. W polskim porządku prawnym za podstawę upadku umowy, jeżeli na skutek eliminacji nieuczciwych postanowień nie może ona w dalszym ciągu wiązać, uznaje się art. 58 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I CSKP 166/21, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Skoro zatem postanowienie określające kurs, po którym następuje przeliczenie walut przy wypłacie i spłacie kredytu, jest konieczne do dalszego funkcjonowania umowy w uzgodnionym kształcie, to jego eliminacja – według obiektywnej oceny – musi prowadzić do wniosku, podzielanego w dominującym i trafnym nurcie orzecznictwa, że utrzymanie w takiej sytuacji umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 45, z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 796/22, z dnia 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22, z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, z dnia 25 maja 2023 r., II CSKP 1311/22 i z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22).

W zakresie, w jakim w skardze kasacyjnej sugerowano możliwość reinterpretacji umowy (art. 65 k.c.) w kierunku zastosowania jako miarodajnego przelicznika „kursu obiektywnego”, będącego kursem określany przez NBP, stanowisko skarżącej pomijało postanowienia dyrektywy 93/13, która stoi na przeszkodzie dokonywaniu przez sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwości warunku umownego, wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego

charakteru, nawet jeśli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron, czego *in casu* nie ustalono (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P. i B.P. przeciwko A* i wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22). Niezależnie od tego, tego rodzaju wykładnia przeczyłaby rzeczywistej woli stron, czym innym jest bowiem ustalenie w umowie, że kurs waluty indeksacji będzie określany zgodnie z tabelą banku-kredytodawcy, czym innym zaś, że będzie on odpowiadał kursowi określanemu przez NBP. Inaczej mówiąc, jeżeli pozwana nie zamierzałaby narzucać kursu właściwego do dokonywania przeliczeń ustalanego przez siebie samodzielnie, zgodnie z przyjmowanym przez siebie algorytmem, nic nie stało na przeszkodzie, aby w postanowieniach umowy znalazło się odesłanie do kursu ustalanego przez NBP lub w inny zobiektywizowany sposób.

Jako kolidującą z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, interpretowanym zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, należało także ocenić propozycję odesłania do kursu średniego NBP na podstawie art. 358 § 2 k.c. Pomijając, że art. 358 k.c. w obecnym brzmieniu wszedł w życie w dniu 24 stycznia 2009 r. (por. art. 1 ustawy z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe, Dz. U. nr 228, poz. 1506), a tym samym nie może być stosowany wprost do umów zawartych przed tą datą, argumentacja skargi kasacyjnej pomijała wynikające z prawa unijnego warunki dopuszczalności substytucji klauzuli abuzywnej, która wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt*, ECLI:EU:C:2014:282), przy czym za decydujące w tej materii uznaje się zdanie konsumenta (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B., U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego tezie stwierdzono, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił,

a także wyroki z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, *Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG*, ECLI:EU:C:2019:819, z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, *D.B.P.*, ECLI:EU:C:2022:646 i z dnia 12 października 2023 r., C-645/22, *R.A. i in. przeciwko Luminor Bank AS*, ECLI:EU:C:2023:774 oraz postanowienie z dnia 17 listopada 2021 r., C-655/20, *Marc Gómez del Moral Guasch przeciwko Bankia SA*, ECLI:EU:C:2021:943).

Podejście to opiera się na założeniu, że substytucja abuzywnego postanowienia umownego jest dopuszczalna wtedy, gdy służy ochronie interesów konsumenta, a nie przedsiębiorcy, a zarazem, że konsument, po udzieleniu mu koniecznych informacji o konsekwencjach abuzywności klauzuli i upadku umowy (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56), jest w największym stopniu powołany do tego, aby ocenić, czy upadek umowy jest dla niego niekorzystny, czy też nie, a jego wola w tej materii powinna być respektowana i nie powinna być zastępowana decyzją sądu, chociażby sąd oceniał sytuację konsumenta odmiennie. Na niedopuszczalność uzupełnienia umowy, wbrew woli konsumenta, po stwierdzeniu niedozwolonego charakteru postanowień umownych odsyłających do kursu waluty wynikającego z tabeli bankowej, odesłaniem do kursu średniego waluty obcej ustalanego przez NBP, względnie ogólnie pojmowanego „kursu rynkowego” (słusznego, obiektywnego), zwrócił uwagę w licznych orzeczeniach także Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22; zob. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 163/22, II CSKP 285/22 i II CSKP 382/22, z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22). Stanowisko to – w zakresie objętym zastosowaniem dyrektywy nr 93/13 – należało podzielić (por. *a contrario* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, nr D, poz. 50).

Zgodnie z ostatnim z przepisów powołanych w tym kontekście w zarzutach skargi – art. 69 ust. 3 pr. bank. – w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie

o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku. Przepis ten wszedł w życie na mocy ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 165, poz. 984, dalej – „ustawa z dnia 29 lipca 2011 r.”), której przepisy nie pozwalają przyjąć, że celem powołanego postanowienia, w powiązaniu z dodanymi równocześnie art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 75 pr. bank., było zastąpienie abuzywnych klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytu powiązanych z walutą obcą, względnie sanowanie wadliwości takich klauzul i jej skutków, od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*). Przeciwnie, należało uznać, że powołana ustawa miała zastosowanie do umów ważnie zawartych, o czym świadczy m.in. art. 4, odwołujący się do „spłaty całkowitej kwoty kredytu” i „niespłaconej części” kredytu (por. w nowszym orzecznictwie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2023 r., II CSKP 820/23).

Z punktu widzenia uprzednio zawartych umów zmiana ta zmierzała zatem jedynie do doprecyzowania zasad ustalania kursu wymiany i wymuszenia umożliwienia spłaty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji, z pominięciem dokonywania rozliczeń za pośrednictwem banku kredytodawcy, gdyby umowa kredytu nie przewidywała takiej możliwości. Inną sprawą jest to, że w ustawie z dnia 29 lipca 2011 r. brak jest regulacji prawnych, które zastępowałyby niedozwolone postanowienia umowne i korzystałyby z domniemania, że są one rezultatem wyważenia ogółu praw i obowiązków stron umowy, co wyłączałoby kontrolę ich abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13; dotyczy to również akcentowanego w skardze art. 69 ust. 3 pr. bank (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2023 r., I CSK 355/23 i powołane tam orzecznictwo).

Zgodna zmiana umowy kredytu dokonana w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r., np. w formie aneksu, mogłaby z kolei tylko wtedy implikować sanację wadliwych postanowień umownych, jeśliby można ją potraktować jako wyraz „świadomej i dobrowolnej” zgody konsumenta na związanie abuzywnym postanowieniem umownym, co zakłada przede wszystkim, że

konsument – dokonując czynności prawnej – jest świadomy wadliwości postanowień umownych, które czynność ta miałyby sanować (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.* i uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21). Podstawa faktyczna zaskarżonego wyroku nie wskazywała jednak na to, aby okoliczności takie zostały wykazane w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem.

Sąd Apelacyjny nie naruszył zatem art. 69 ust. 3 pr. bank. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 przyjmując, że przepis ten nie ma wpływu na stwierdzenie i konsekwencje abuzywności spornych postanowień umownych. Za chybione należało również uznać zarzuty naruszenia art. 65 i art. 358 § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴, art. 98 § 1-1¹ i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[ał]

[SOP]